

som tilskud og ca. 1,1 milliard DM som lån. I 1960 ydedes som tilskud 770 mill. DM og 260 mill. DM som lån. Til disse beløb kommer yderligere særlige lettelser i skattemæssig henseende samt kreditter og tilskud fra ERP-fonden. Fra 1949 til 1960 beløb bistanden fra sidstnævnte fond sig til i alt ca. 4,5 milliarder DM, heraf omkring 1,2 milliarder DM som tilskud, resten som kreditter.

I det foregående er omtalt en række vigtige eksempler på den statslige støtte til erhvervslivet i forbundsrepublikken; det skal imidlertid påpeges, at denne omtale ikke er udtømmende, idet der på andre felter findes eller er påtænkt støtteforanstaltninger fra det offentlige side, f. eks. til skibsfarten og til fiskerierhvervet.

III.

Den vesttyske lovgivning vedrørende ekspropriation og socialisering.

I den vesttyske grundlov af 23. maj 1949, art. 14, fastslås i pkt. 1, at ejendomsretten og arveretten er ukrænkelig. Art. 14, pkt. 2, indeholder imidlertid en generel begrænsning i den private ejendomsret, idet det her fastslås, at ejendomsretten forpligter, og at dens udnyttelse også skal tjene almenhedens interesse.

Artikel 14, pkt. 3, åbner adgang til ekspropriation, men kun hvor almenvellet kræver det, og det kan kun ske ved lov eller ved hjemmel i lov og mod fuldstændig erstatning.

Både forbundsstaten og forbundslandene kan ekspropriere. Lovgivningen vedrørende ekspropriation henhører under den såkaldte konkurrerende lovgivning (grundlovens art. 74), hvilket indebærer, at forbundslandene har ret til at lovgive, for så vidt forbundsstaten ikke gør brug af sin ret.

Grundloven indeholder endvidere i art. 15 en særlig „socialiseringsbestemmelse“. Den pågældende artikel har følgende ordlyd:

Artikel 15.

Grund und Boden, Naturschätze und Produktionsmittel können zum Zwecke der Vergesellschaftung durch ein Gesetz, das Art und Ausmass der Entschädigung regelt, in Gemeineigentum oder in andere Formen der Gemeinwirtschaft überführt

werden. Für die Entschädigung gilt Artikel 14 Absatz 3 Satz 3 und 4 entsprechend.

Bestemmelsen var stærkt omstridt under udarbejdelsen af grundloven. Fra modstandernes side blev det hævdet, at der ikke var behov for yderligere hjemmel til overførelse af ejendom fra private til det offentlige ud over den i art. 14 indeholdte. Bestemmelsens forkæmpere hævdede på deres side, at socialiseringsbestemmelsen ikke blot havde ekspropriation, men en strukturel ændring af samfundsøkonomien for øje.

Lovgivning vedrørende socialisering henhører i lighed med, hvad der er tilfældet, for så vidt angår ekspropriation, under den konkurrerende lovgivning. Indtil dato har imidlertid hverken forbundsstaten eller de enkelte forbundslande vedtaget nogen lov i henhold til art. 15.

IV.

Vurdering.

Som det vil fremgå af ovenstående, er det offentliges deltagelse i og støtte til store dele af erhvervslivet i forbundsrepublikken af et betydeligt omfang, og der kan næppe herske tvivl om, at forbundsmyndighederne som følge af dette forhold har betydelige muligheder for at øve indflydelse på produktion m. v. og for at tilpasse erhvervslivet til de ændrede forhold, som måtte opstå, efterhånden som det økonomiske samarbejde fællesmarkedslandene imellem udvikles.

På den anden side bør det dog påpeges, at den tyske regering lige siden forbundsrepublikkens oprettelse konsekvent er gået ind for en liberal markedsøkonomi, og at det eksempelvis er forbundsregeringens erklærede mål at lade det private initiativ og den frie konkurrence være hovedhjørnestene i det økonomiske liv, samt at det ikke kan og skal være statens opgave at optræde som driftsherre og konkurrent til private virksomheder. Regeringen har da også flere gange erklæret som sit mål, i det omfang det måtte være muligt, skridt for skridt at føre statens erhvervsvirksomheder tilbage i private hænder på en sådan måde, at ejendomsretten til produktionsmidlerne spredes så meget som muligt. Det er således for den tyske regering af afgørende betydning, at privatiseringen af de statsejede